

عروسک‌هایی برای توسعه مهارت‌های زبانی

دیوید کورل

داریوش اسماعیلی - خاطره بهاری

نمایش عروسکی جایگاه بسیار دوگانه‌ای را در فرهنگ جوامع بشری به خود اختصاص داده است. با وجود این که نمایش عروسکی دوستداران بسیاری دارد، اغلب دست کم گرفته می‌شود. در صورتی که نمایش عروسکی شایستگی این را دارد که به عنوان یک هنر جدی آموزشی، مورد بحث و تبادل نظر قرار گیرد.

هرچند امروزه در بسیاری جوامع، به عنوان یک سرگرمی و کار دستی به آن پرداخته می‌شود، در واقع نمایش عروسکی، هنر اجرا (Performance) است. آن چه ما از این نوع نمایش به خاطر می‌آوریم، به دوران کودکی مان مربوط می‌شود و در هیچ مرحله دیگری از زندگی مان با آن سروکار نداشته‌ایم. در زمینه‌های آموزشی، قدرت و جذابیت نمایش عروسکی تشخیص داده شده، ولی پتانسیل موجود در آن هرگز به خوبی درک نشده است.

سنت‌های نمایشی تأثیر عروسکی، به حدود ۴ هزار سال قبل برمی‌گردد و حتی شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد در سرزمین‌هایی نمایش عروسکی، قبل از تأثیر با بازیگرهای انسانی وجود داشته است. در شرق نفوذ شدید این هنر را بر تأثیر انسانی، رقص‌های سنتی و گونه‌های مختلف درام (نمایش، قصه‌نویسی ...) می‌توان مشاهده کرد.

در واقع در این سرزمین‌ها، از دیرباز نمایش عروسکی به عنوان یک هنر اجرایی پراهمیت، مورد توجه قرار گرفته است. در غرب هنرمندانی مانند مولیر، ژان کوکتو، کلی، شاو، موتزارت، گوته و گریگ همگی توجه بسیاری به نمایش عروسکی نشان داده‌اند. با وجود این، نمایش عروسکی به سبب واژه «عروسک»، بیشتر یک فعالیت پیش پا افتاده برای کودکان کم سن و سال را تداعی می‌کند و البته جهان تأثیر عروسکی، خود به شدت مسئول پدید آمدن این تصویر است. در قرن نوزدهم این هنر به عنوان یک سرگرمی برای کودکان در نظر گرفته شد و از آن پس، هر روز پافشاری بر این نکته افزون و افزون‌تر گردید. حتی در جاهایی بُعد «کاردستی» (تهیه عروسک‌های دست‌ساز)، بیش از جنبه

اجرای و هنر نمایشی تأثر عروسکی، جلوه داشته است.

به هر حال، امروزه با پیشرفت روزافزون متدهای آموزشی و تکنولوژی آموزش، نیاز به بازشناسی و ضرورت توجه به جنبه اجرایی نمایش عروسکی آشکار گردیده است و البته، رشد نسبی ویژگی‌ها و استانداردهای تأثر عروسکی را هم نمی‌توان نادیده گرفت. توسعه و رشد نمایش عروسکی آموزشی در ۳۵ سال گذشته و از کشور انگلستان، به این ترتیب آغاز شد که معلم‌ها به دنبال راه‌هایی می‌گشتند تا کودکان را به یادگیری، از طریق تجربه و اشکال جایگزین بیان خلاقه ترغیب کنند. نمایش عروسکی در زمینه آموزشی نیز مانند حوزه‌های دیگر فعالیت خود، از تأکید بر جنبه دست‌ساز بودن و هنر کاردستی رنج برده است و البته، گاهی تحرک کم‌تر عروسک‌ها در نمایش عروسکی، نسبت به تحرک آدم‌ها در تأثر انسانی نیز می‌تواند مشکل‌ساز باشد؛ چرا که با وجود روند رو به رشد نمایش عروسکی، متأسفانه معلم‌هایی هستند که به دلایل مختلفی چون مسائل شخصی، روحی، روانی و اقتصادی از عهده یک آموزش پرتحرک و پرزحمت که نیازمند صرف انرژی بیشتری است، برنیامده‌اند و به جای آن مشوق پیچیدگی و بی‌هدفی بوده‌اند.

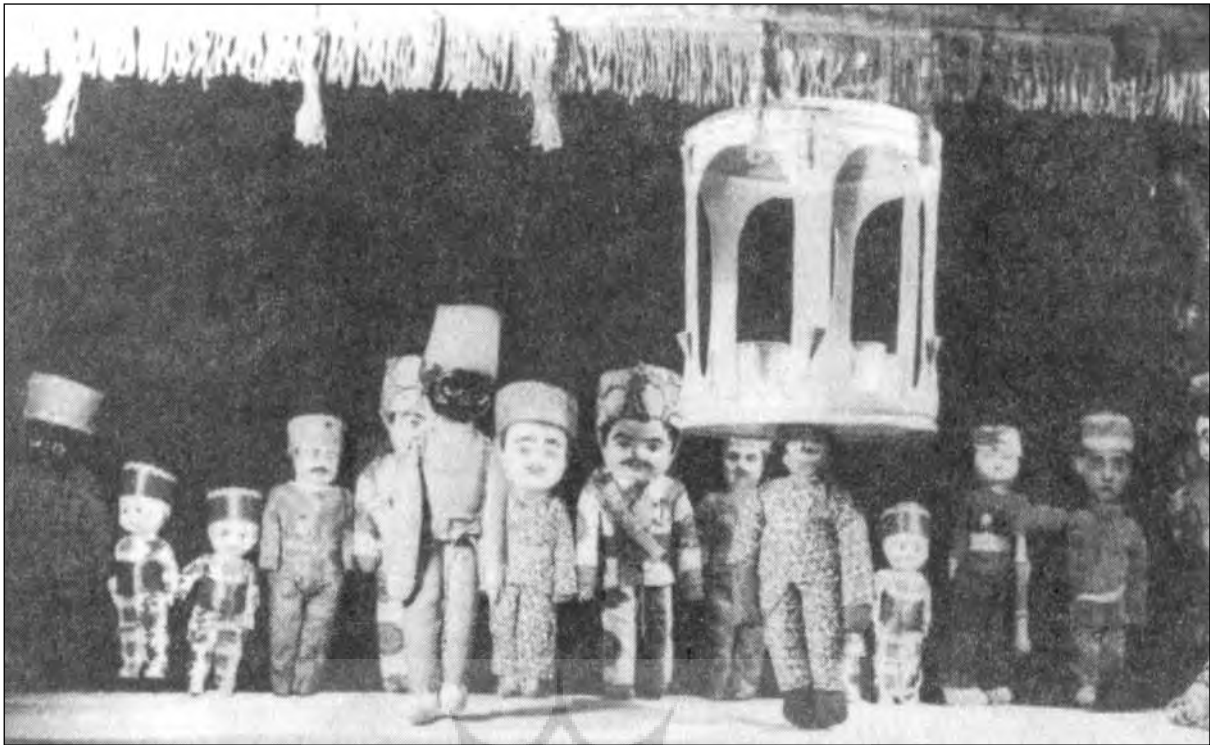
طبیعی است که این امر بر فعالیت‌های تأثر عروسکی نیز مثل دیگر فعالیت‌های فوق برنامه، بی‌تأثیر نبوده است و بنابراین، تصویر پیش پا افتاده تأثر عروسکی، در برخی اذهان تقویت شد و در واقع کسانی که توانایی این فعالیت را نداشتند، تفکر بی‌فایده بودن تأثر عروسکی آموزشی را ترویج دادند. این در حالی است که به نظر می‌رسد رویکردهای به واقع «کودک محور»، همیشه توجه اجتماعی، عاطفی و روشنفکرانه بیشتری به نیازهای کودکان نشان داده‌اند. در متدهای آموزشی کودک محور، فعالیت‌هایی برای تشخیص این که چگونه چنین تمهیداتی، نیازهای مختلف کودکان را برطرف می‌سازند و رشد بیش از پیش او را سبب می‌شوند، تدارک دیده شده است. با وسعت نظر و کودک محوری در متدهای جدید آموزش، یک رویکرد پرسشگرانه نسبت به آموزش، از طریق نمایش عروسکی پدید آمده است و به همین ترتیب در تأثر عروسکی، در تمام زمینه‌ها مثل ساخت و استفاده از عروسک، مهارت‌ها و مفاهیم رشد کرده‌اند و توانایی‌های زبانی و روش‌های ارتباط با دیگر موضوعات، امروز بیش از هر زمانی مورد آزمایش قرار گرفته‌اند.

علاوه بر این، در سال‌های اخیر برخی معلمان، نه تنها جذابیت و قدرت تأثر عروسکی را شناخته‌اند، بلکه با کشف جذاب‌تر ظرفیت آن در هر حوزه‌ای از آموزش علاقه‌مند شده‌اند و به تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم کودک از تأثر عروسکی توجه داشته‌اند. البته در این مورد نیز انگلستان در تمام دنیا پیشرو بوده است.

هر چند تأثر عروسکی آموزشی در بسیاری کشورها وجود دارد، توجه به آن عموماً جنبه تعلیمی و کمک آموزشی داشته، نه به عنوان ابزاری که توسط آن کودک چیزها را می‌آموزد و یا حتی می‌تواند با آن خودش را بیان کند. در حالی که تأثر عروسکی می‌تواند ابزاری باشد در دست خود کودک. در واقع قابلیت نمایش‌های عروسکی، در دست خود بچه‌هاست. این بچه‌ها هستند که می‌توانند کمک کنند تا ارزش واقعی تأثر عروسکی در آموزش روشن شود. از خلال تجربه مستقیم است که نقش پرمعنی و تأثیرگذار تأثر عروسکی در آموزش، روشن می‌شود و این مقاله نیز براساس این هدف پایه‌یزی شده که ثابت کند آموزش عروسکی، معنی‌دار و مؤثر است.

امروزه تأثیر تجربه بر آموزش به یک باور همگانی تبدیل شده است. کودکان کاشفان فعال محیط اطراف خود به نظر می‌رسند که برآند تا بفهمند موضوعات و اتفاقات اطراف‌شان چه هستند و از کجا سرچشمه گرفته‌اند. آموزش از طریق تقابل دو فرآیند که به عنوان سازگاری (انطباق) و شبیه‌سازی شناخته شده‌اند، رخ می‌دهد. سازگاری زمانی صورت می‌گیرد که شخص با یک مفهوم، ایده، موقعیت یا واقعه که با ساختارهای ذهنی موجود او جور در نمی‌آید، برخورد می‌کند. بنابراین، ساختارهای موجود ذهنی بایستی برای سازگاری با تجربه و معلومات جدید، اصلاح و تعدیل شوند. شبیه‌سازی وقتی رخ می‌دهد که تجربیات با ساختارهای ذهنی موجود جور درمی‌آیند. بنابراین، با موضوع یا واقعه مزبور می‌تواند همانند تجربیات قبلی رفتار کرد و بدین‌وسیله، ساختارهای ذهنی در این مورد استحکام می‌یابند. پس سازگاری به اصلاح، تعدیل و توسعه قدرت ادراک مربوط می‌شود. در حالی که شبیه‌سازی، مشق و تمرین است. این دو فرآیند به شدت به یکدیگر مربوطند و هر تجربه

**سنت‌های نمایشی
تأثر عروسکی،
به حدود ۴ هزار سال
قبل برمی‌گردد و
حتی شواهدی
وجود دارد
که نشان می‌دهد
در سرزمین‌هایی
نمایش عروسکی،
قبل از تأثر
با بازیگرهای انسانی
وجود داشته است.
در شرق نفوذ شدید
این هنر را
بر تأثر انسانی،
رقص‌های سنتی و
گونه‌های مختلف درام
(نمایش، قصه‌نویسی ...)
می‌توان مشاهده کرد**

انسانی، شامل عناصری از هر دو فرآیند است؛ اگرچه موقعیت و مرتبه آن‌ها در هر تجربه می‌تواند متفاوت باشد.

اگر بر آن باشیم که نمایش عروسکی را به برنامه آموزشی (تحصیلی) وارد کنیم، بایستی شرح دهیم که چه تجربیاتی را تدارک می‌بیند و چه فایده‌های آموزشی برای آن می‌تواند تصور شود. ابتدا روشن کنیم که ما پیشنهاد نمی‌کنیم که ریاضی، تاریخ، جغرافیا، علوم یا درس‌هایی از این دست توسط نمایش عروسکی آموزش داده شوند. این سوء تفاهمی است که اغلب پیش می‌آید.

مسئله این است که نمایش عروسکی برای کودک، فرصت‌هایی فراهم می‌آورد که دامنه گسترده‌ای از مفاهیم معلومات، مهارت‌ها و موقعیت‌ها را برای اولین بار از طریق نمایش عروسکی تجربه و درک کند. ما باید بپذیریم که تأثیر عروسکی، مشوقی مهم برای آموزش بهتر و بیشتر است. همچنین، نمایش عروسکی فرصت مواجهه با مفاهیمی را فراهم می‌سازد که قبلاً تجربه شده‌اند. نمایش عروسکی فرصت‌های مناسبی برای تمرین و تکرار تجربه‌های گذشته (فرآیند شبیه‌سازی) فراهم می‌آورد و به عنوان مشوقی برای تحکیم و تقویت یادگیری و آموزش عمل می‌کند.

علاوه بر این، یادگیری از این راه با یک فعالیت معنی‌دار همراه است و تنها یک تمرین ظاهراً بی‌هدف نیست که کودکان مدرسه‌ای مدام با آن درگیرند. برای مثال، کودکی که مجبور است به دقت اندازه بگیرد که طول دو پای انسان برابر است، می‌تواند در مقایسه با زمانی که طول خط‌های یک کتاب تمرین را بدون هدفی روشن اندازه می‌گیرد، نکات بیشتری در این فعالیت بیابد.

قبل از هر چیز باید به این نکته توجه کنیم که نمایش عروسکی، یک زبان است؛ وسیله‌ای برای برقراری ارتباط میان ایده‌ها و احساسات. همچنین، جایگاهی در کنار دیگر رسانه‌های ارتباطی مانند نثر، شعر، هنرهای بصری و هنرهای نمایشی و اجرایی دارد. اگر بنا باشد که کودک از میان این اشکال گوناگون زبان، یکی را انتخاب کند، بسیار ممکن است که ریتمی را بنوازد، رقصی را اجرا کند، یک قصه بنویسد، از روی یک مدل نقاشی بکشد یا این که یک نمایش عروسکی اجرا کند.

برخی بچه‌ها بیشتر به یک ابزار (مدیوم) تمایل نشان می‌دهند و برخی به مدیومی دیگر. بعضی از آن‌ها استفاده از عروسک را انتخاب می‌کنند و بعضی دیگر که تعدادشان بسیار اندک است، تمایلی به عروسک نشان نمی‌دهند. به هر حال، مهم این است که کودک به اشکال متفاوت بیان دسترسی داشته باشد و در مورد آن‌ها چیزهایی بداند: چرا که فقط در این صورت است که بچه‌ها می‌توانند

**این بچه‌ها هستند که
می‌توانند کمک کنند
تا ارزش واقعی
تأثیر عروسکی در
آموزش روشن شود.
از خلال تجربه
مستقیم است که
نقش پر معنی و
تأثیرگذار تأثیر عروسکی
در آموزش،
روشن می‌شود**

امکان انتخاب آگاهانه داشته باشند.

علاوه بر این، شناخت هر یک از این حوزه‌ها، به رشد آگاهی در مورد بقیه آن‌ها کمک می‌کند. زمانی که نمایش عروسکی جایگاه خود را در کنار دیگر اشکال بیان خلاقه پیدا کند، می‌تواند آن‌ها را در یکدیگر ادغام کند و دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌های آموزشی تدارک ببیند.

فعالیت‌های مختلف مربوط به نمایش عروسکی مانند اجرا، ساخت عروسک، ساخت و طراحی صحنه و وسایل صحنه به کودک کمک می‌کنند تا با دامنه وسیعی از مهارت‌ها آشنا شود و در آنها رشد کند و با لمس کردن مواد مختلف، با ویژگی‌های آن‌ها آشنا شود (کاغذ ابری، مقوا، پارچه، اجسام چسبنده و مواد عروسک‌سازی رایج دیگر یا مواد زائد و ظروف و غیره که برای ساخت عروسک‌های فوری استفاده می‌شوند). این فعالیت‌ها فرصت‌های زیادی برای آشنایی و استفاده از مفاهیم گوناگونی چون شکل، بافت، اندازه، مقایسه، اندازه‌گیری و چیزهایی از این دست در اختیار کودکان می‌گذارد.

بسیاری از معلمان، درحین تدریس و ارتباط با بچه‌ها در می‌یابند که دانش‌آموزان‌شان از تجربیات کوچک و مناسبی برخوردارند که می‌توانند از آن‌ها در کار گروهی ساخت عروسک بهره بگیرند. آن‌ها تصاویری نقاشی می‌کنند، مقواها را می‌برند، تکه‌های پارچه را به هم می‌چسبانند و ایده‌های خوبی درباره استفاده از اشیاء به جای اعضای عروسک، به یکدیگر می‌دهند.

**آموزش از طریق
تقابل دو فرآیند که
به عنوان سازگاری
(انطباق) و شبیه‌سازی
شناخته شده‌اند،**

**رخ می‌دهد.
سازگاری زمانی**

**صورت می‌گیرد که
شخص با یک مفهوم،
ایده، موقعیت یا واقعه
که با ساختارهای ذهنی
موجود او جور
در نمی‌آید، برخورد
می‌کند. بنابراین،
ساختارهای موجود
ذهنی بایستی برای
سازگاری با تجربه
و معلومات جدید،
اصلاح و تعدیل شوند.
شبیه‌سازی وقتی رخ
می‌دهد که تجربیات
با ساختارهای ذهنی
موجود جور
در می‌آیند**

نمایش عروسکی، هم‌چنین نقش بسیار سودمندی در گردش‌آوری کودکان با علائق، توانایی‌ها و استعداد‌های گوناگون ایفا می‌کند که کم‌تر فعالیت آموزشی‌ای قادر به انجام آن است. در ساخت عروسک و اجرای تأثیر عروسکی، فعالیت‌ها و عناصر بسیاری وجود دارد و برای هر کس کاری هست که با سلیقه و توانایی‌هایش جور درمی‌آید. به این ترتیب، گروهی از بچه‌ها می‌توانند در کنار هم کار کنند، بیاموزند و درعین حال هر یک از آن‌ها مفید و مؤثر به نظر برسد و احساس خوبی نسبت به شرکت در این فعالیت گروهی داشته باشد.

نمایش عروسکی و رشد مهارت‌های زبانی

نقش تأثیر عروسکی در توسعه مهارت‌های زبانی، مدت مدیدی در حد کمک کردن به تشخیص محدودیت‌های کودکان و تشویق آن‌ها به حرف‌زدن محدود می‌شد. این جمله که «تأثیر عروسکی باعث رشد مهارت‌های زبانی می‌شود»، اغلب تبدیل به یک شعار شده است و این تصور که «اجرای عروسکی»، همه آن چیزی است که به آن نیاز داریم، یک دیدگاه محدود نسبت به طبیعت توسعه زبان و ناتوانی در استفاده از حداکثر پتانسیل موجود در تأثیر عروسکی را در این حوزه باز می‌تاباند. شکی نیست که فعالیت‌های تأثیر عروسکی، کودکی را که به طور عادی نسبت به حرف‌زدن بی‌میل است، تشویق به گفت‌وگو می‌کند. پائولا، یک دختر ۶ ساله ساکن یک محله الجزایری نشین در انگلستان بود که هرگز در کلاس با صدای بلند حرف نمی‌زد. گاهی پیش می‌آمد که او با معلم صحبت کند، اما گفت‌وگوی آن‌ها همیشه حالت زمزمه داشت و هرگز کسی صدای بلند او را نشنیده بود. برنامه‌ای که برای آزمایش آموزش به وسیله تأثیر عروسکی در مدرسه ترتیب داده شده بود، یک روز بعد از ظهر با اجرای نمایشی حرفه‌ای آغاز و روز بعد با یک کارگاه عروسکی در کلاس دنبال شد. پائولا نیز در این فعالیت شرکت کرد. صبح روز بعد بچه‌ها با چرت و پرت‌هایی که از خانه با خود آورده بودند، به مدرسه آمدند. همان‌طور که معلم از آن‌ها خواسته بود. بچه‌ها وسایل‌شان را در جعبه‌های مناسبی برای استفاده مشترک مرتب کرده بودند. کارگاه پس از یک معرفی کوتاه درباره قابلیت‌ها و امکانات موادی که در ساخت عروسک‌ها به کار می‌روند، آغاز شد. لحظاتی بعد بچه‌ها با عروسک‌های‌شان به روی صحنه آمدند. پس از گذشت حدود ۲۰ دقیقه، میزی که در گوشه کلاس خوابانده شده بود و قسمت روی آن پائولا را از دید پنهان می‌ساخت، تکان خورد. ناگهان عروسکی با سری از یک جعبه پنیر که تاجی از زرورق و بشقاب‌های کوچک کاغذی بر سر داشت، از پشت میز بالا آمد و با صدای بلند و رسا گفت:

«سلام، من ملکه اسپانیا هستم!» اکنون لحظه‌ای فرا رسیده بود که پائولا نیاز به حمایت داشت. او نیاز به کمک داشت تا عروسکش را روی صحنه زنده نگهدارد. کسی از او پرسید: «ملکه، شما این‌جا چه می‌کنید؟»

ملکه پاسخ داد: «اوه، من همراه همسر و خانواده‌ام در تعطیلات به سر می‌برم». «همسران اکنون کجاست؟» «در او هنوز مشغول کار است». برای دقایقی کوتاه، گفت‌وگو به همین طریق ادامه پیدا کرد. پائولا دیالوگ‌های نمایش را از روی نوشته‌هایی که در اطراف اتاق نصب شده بود، روخوانی می‌کرد. او بی آن که تحت تأثیر اشتباهات خود قرار گیرد، با اعتماد به نفس و با صدای بلند سخن می‌گفت و اگر عروسک دچار اشتباهی می‌شد، پائولا گفته او را اصلاح می‌کرد: «نه، این که گفتم، بی‌معنی بود. دوباره نگاه کن و سعی کن درس بخوانی» و عروسک خواسته پائولا را انجام می‌داد. آن‌چه آمد، مثال کاملاً ملموسی از فواید تأثیر عروسکی است و این نکته را به خوبی روشن می‌کند که وقتی قرار است کودک حرف بزند، قبل از هر چیز باید موضوعی داشته باشد که درباره‌اش صحبت کند و به حرف‌زدن درباره آن رغبت داشته باشد. جذابیت فعالیت‌های عروسکی و اجزای نمایش، موضوع و انگیزه قابل توجهی برای صحبت کردن کودکان فراهم می‌کند، اما توسعه مهارت‌های زبانی با کمک نمایش عروسکی، از این هم پیش‌تر می‌رود. از لحظه‌ای که کودک شروع به ساختن عروسک خود می‌کند، فرصت‌های رشد زبان پدیدار می‌شوند.

معلم باید چنین امکاناتی را در سطحی که مورد توجه کودک باشد، تشخیص و توسعه دهد. با

**وقتی قرار است
کودک حرف بزند،
قبل از هر چیز باید
موضوعی داشته باشد
که درباره‌اش صحبت
کند و به حرف‌زدن
درباره آن رغبت
داشته باشد.**

**جذابیت فعالیت‌های
عروسکی و اجزای
نمایش، موضوع و
انگیزه قابل توجهی
برای صحبت کردن
کودکان فراهم می‌کند،
اما توسعه مهارت‌های
زبانی با کمک نمایش
عروسکی، از این هم
پیش‌تر می‌رود**

برخی از این امکانات، او می‌تواند کلماتی مانند زبر، زمخت، درشت، ناهموار، صاف، هموار، لطیف، کشی، چسبنده، مرطوب، نرم‌دار و خیس را به بچه‌ها معرفی کند و از خلال بحث و پرسش‌هایی مانند «این شبیه چیه؟» «این زبره یا نرم؟»، فرصتی برای بچه‌ها پدید آورد تا از چنین کلماتی در جملات‌شان استفاده کنند. معلم می‌کوشد بچه‌ها را ترغیب کند از این کلمات در اظهارات‌شان استفاده کنند و گفت‌وگو را گسترش دهند. بنابراین، او به کودکان کمک می‌کند که معنای کلمات را درک کنند و آن‌ها را به مجموعه لغات فعال خود بیفزایند. کلماتی که بچه‌ها به کار می‌برند، بیش از کلماتی است که درک می‌کنند.

در مواردی دیگر، زبان ممکن است در حول و حوش یک مسئله متمرکز شود. چگونه در ساخت عروسک، مواد مشخصی را برای چسباندن انتخاب کنیم؟ یک اتصال را چگونه محدود کنیم که فقط از یک طرف خم شود و خواسته کودک درباره شکل و خصوصیتی که می‌خواهد عروسکش داشته باشد، برآورده شود؟ ممکن است یک کودک بگوید که می‌خواهد عروسکش یک بینی بزرگ داشته باشد. معلم می‌کوشد به کودک در روشن کردن مقصود خود از «بزرگ» که کلمه‌ای بسیار مبهم است، کمک کند. منظور او از «بزرگ» چیست؟ او می‌خواهد بینی عروسکش دراز و پهن باشد یا دراز و باریک؟ دراز و نوک تیز یا پهن و کوتاه و یا به شکل‌های دیگر؟ معلم هم‌چنین، ممکن است از مثال‌هایی برای توضیح دادن و روشن کردن واژه‌ها و اصطلاحات استفاده کند. او می‌کوشد از ساختن برخی عبارات و گروهی از سؤال‌ها که کودک با یک کلمه «بله» یا «خیر» به آن‌ها جواب می‌دهد، پرهیز کند.

او نیازمند است که ارتباطی متقابل پدید آورد که در آن، از کودک خواسته می‌شود تا درباره این که در این مورد خاص منظورش از کلمه «بزرگ» چیست، فکر کند. از او خواسته می‌شود تا تصمیم بگیرد و از کلمات مناسب برای پاسخ دادن استفاده کند. آموزگار هم‌چنین، توجه کودک را به این موضوع که انواع مختلفی از بزرگ وجود دارد، جلب می‌کند و به طور غیرمستقیم به او می‌گوید که این گونه کلمات، خیلی روشن نیستند و بنابراین، اگر می‌خواهیم ایده‌های مان را به طور مؤثری به یکدیگر منتقل کنیم، ناچاریم از کلمات روشن‌تری استفاده کنیم.

در خلال فعالیت ساخت عروسک، این امکانات که معمولاً از اظهارات، سؤال‌ها و مسائل کودکان پدیدار می‌شوند، به وجود می‌آیند. البته، معلم هم ممکن است ابتکار عمل به خرج می‌دهد. او می‌تواند فرصت‌های دیگری را کشف کند. جدا از مشخصات فیزیکی عروسک‌ها و ساختمان آن‌ها، سؤال‌هایی درباره کاراکتر عروسک وجود دارد. این می‌تواند به این معنی باشد که با استفاده از گفت‌وگو روشی بیابیم تا به مشخصات روشنی برسیم که از پیش در نظر داریم یا کشف کردن مشخصاتی که یک عروسک بعد از این که ساخته می‌شود، قاعدتاً باید صاحب آن‌ها باشد. «چطور بسازیمش که «ترسناک» (یک واژه جدید) باشد؟ چه چیزی باعث می‌شود که پیر به نظر برسد؟» مشخصات فیزیکی، ویژگی‌های چهره لباس، مدل مو، حرکت، کیفیت صدا و آن‌چه عروسک می‌گوید، برداشتی را که می‌خواهیم از عروسک به وجود آید، شکل می‌بخشند و همه آن‌ها گنجینه‌ای از تجربیات زبانی تدارک می‌بینند. در این جا تبادل نظر میان کودکان و نیز کودکان و معلم، بسیار ارزشمند است. اکنون ما به سمت «اجرا» هدایت می‌شویم.

به هر حال، زبان علاوه بر آن که اجرا را شامل می‌شود، بحث‌هایی را نیز که در حول آن صورت می‌پذیرد، در برمی‌گیرد. نمایش‌نامه یا طرح داستان، ایده‌ها را به کار می‌گیرد و آن‌ها را مورد آزمایش قرار می‌دهد. «آیا اگر مردی با ملکه برخورد کند، باید این‌طور رفتار کند؟ آیا بهتر است سرزنده و شوخ باشد، یا آن که بیشتر ملایم و مؤدب به نظر برسد؟ به نظر شما او چطور باید با ملکه صحبت کند؟ آیا چیز دیگری وجود دارد که ما باید درباره این قسمت داستان از قبل بدانیم؟» معلم با مطرح کردن سؤال‌هایی مانند «در کجای داستان او را معرفی می‌کنید؟»، می‌تواند به نظم بخشیدن در بیان قصه، مشخص کردن نقطه اوج و دیگر ناحیه داستان بپردازد.

تأکید بر جنبه‌های شفاهی زبان، در آموزش با نمایش عروسکی بیشتر بوده است. این جنبه حداقل درک و به کارگرفته شده است. در حالی که فرصت‌های زیادی برای تمرین نوشتن و خواندن در نمایش عروسکی وجود دارد. به بچه‌ها کمک کنید تا یادداستی از مراحل برنامه و پیشرفت آن تهیه کنند. طراحی کردن داستان و ایده‌ها، فهرست کردن صحنه‌ها و چیزهای مورد نیاز شخصیت‌ها،

**زمانی که
نمایش عروسکی
جایگاه خود را
در کنار دیگر اشکال
بیان خلاقه پیدا کند،
می‌تواند آن‌ها را
در یکدیگر ادغام کند
و دامنه گسترده‌ای
از فعالیت‌های آموزشی
تدارک ببیند**

**در ساخت عروسک
و اجرای تأثیر عروسکی،
فعالیت‌ها و عناصر
بسیاری وجود دارد و
برای هر کس
کاری هست که با
سلیقه و توانایی‌هایش
جور درمی‌آید.
به این ترتیب،
گروهی از بچه‌ها
می‌توانند در کنار هم
کار کنند، بیاموزند و
در عین حال هر یک
از آن‌ها مفید و مؤثر به
نظر برسد و احساس
خوبی نسبت به
شرکت در این
فعالیت گروهی
داشته باشد**

صحنه‌پردازی و وسایل صحنه، افکت‌های صوتی و تابلوهای راهنما، ثبت کردن طرح نورپردازی و نوشتن برنامه‌ها، این‌ها همه امکاناتی هستند که در این فعالیت، برای تمرین نوشتن ارائه می‌شود و به خودی خود هم دارای منظور مشخصی هستند که اجازه نمی‌دهد تمرین نوشتن، ملال‌آور و خسته کننده باشد.

**فعالیت عروسکی
برای بالا بردن
مهارت خواندن نیز
فایده‌هایی دارد.
نیاز و میل به خواندن
که در اثر انگیزه
فعالیت عروسکی
در کودک به وجود
می‌آید، توجه او را
از دلشوره یادگرفتن
خواندن، به چیزهای
دیگری معطوف می‌کند
و عمل پراضطراب
خواندن را برای او به
یک فعالیت خوشایند
بدل می‌سازد**

فعالیت عروسکی برای بالا بردن مهارت خواندن نیز فایده‌هایی دارد. نیاز و میل به خواندن که در اثر انگیزه فعالیت عروسکی در کودک به وجود می‌آید، توجه او را از دلشوره یادگرفتن خواندن، به چیزهای دیگری معطوف می‌کند و عمل پراضطراب خواندن را برای او به یک فعالیت خوشایند بدل می‌سازد. یک کلاس از بچه‌های ۶ ساله برای شرکت در یک کارگاه که آن‌ها را برای اجرای یک نمایش عروسکی آماده می‌کرد، به یک مرکز تأثیر عروسکی برده شد. در خلال کارگاه، معلم تعدادی عکس رنگی از کار در حال پیشرفت و نتایج کار بچه‌ها تهیه کرد. جز این، او از بچه‌ها خواست یادداشت‌هایی درباره جریان کار بنویسند. بچه‌ها گزارش‌های خود را از پروژه نوشتند و معلم منتخبی از نوشته‌ها را با عکس‌های مناسب به هم وصل کرد. به این ترتیب دفترچه‌هایی که ماجرای «بازدید ما از مرکز عروسکی»، «پروژه عروسکی ما در مدرسه» و «اجرای عروسکی ما» را بازگو می‌کردند و سومی شامل ماجراهای پشت صحنه اجرا هم می‌شد، فراهم آمد. سه نسخه از هر یک از سه کتابچه تهیه شد و آن‌ها را طوری تنظیم کردند که برای «خواندن» در سطوح متفاوت، مناسب باشند. اندازه متن‌ها که بالتراست و حروف چاپی تهیه شده بود، متفاوت بودند. یکی از آن‌ها را هم معلم با دست نوشته بود. یک مرکز مراجع آموزشی محلی هم تعداد کمی کپی رنگی از آن‌ها تهیه کرد. دفترچه‌ها را با جلد زیبایی سخت هم تزیین کردند و کتابخانه مدرسه، با امانت دادن آن‌ها به بچه‌ها، لذت زیاد و تجربه با ارزش خواندن را در اختیار کودکان می‌گذاشت.

علاوه بر آن چه پیش از این آمد، همه فعالیت‌های تأثیر عروسکی، به نحوی بر پیشرفت زبان کودک مؤثرند، زیرا «توسعه مهارت‌های زبانی»، امری «مجرد» نیست، بلکه چیزی است که همیشه در همه زمینه‌های کار کودکان به چشم می‌خورد.

آموزش زبان دوم با کمک عروسک‌ها

**همه فعالیت‌های
تأثیر عروسکی،
به نحوی بر
پیشرفت زبان کودک
مؤثرند، زیرا
«توسعه
مهارت‌های زبانی»،
امر «مجرد» نیست،
بلکه چیزی است
که همیشه
در همه زمینه‌های
کار کودکان
به چشم می‌خورد**

در حالی که تکنیک‌های مشخص بسیاری وجود دارد که در آموزش زبان به کار می‌رود چه آموزش انگلیسی به عنوان زبان خارجی (مثل آموزش به کودکان مهاجر) یا آموزش زبان‌های دیگر به کودکان انگلیسی زبان - ارزش تأثیر عروسکی در این حوزه نیز همانند ارزش آن در آموزش عادی مهارت‌های زبانی است. بنابراین، در این خصوص به پرداختن به جزئیات بیشتر در این جا نیازی نیست.

مثال پائولا که آورده شد (او یکی از دانش‌آموزان کلاسی بود که مشکلاتی از نوع اول یا دوم داشتند و تنها دو کودک انگلیسی در آن کلاس وجود داشت)، برخی از مهم‌ترین فایده‌های تأثیر عروسکی در آموزش زبان دوم را به نمایش می‌گذارد. تأثیر عروسکی، چیزی در اختیار بچه‌ها می‌گذارد که درباره آن صحبت کنند و نیز انگیزه گفت‌وگو را به آنها می‌دهد. هم‌چنین، به آن‌ها کمک می‌کند تا بر محدودیت‌های صحبت کردن با یک زبان بیگانه غلبه کنند. علاوه بر این، به منظور تدارک دیدن فرصت‌هایی برای توسعه زبان و مفاهیم، تأثیر عروسکی کودکان را به ارتباط متقابل و همکاری با یکدیگر تشویق می‌کند.

تجربیات نو در زمینه آموزش به وسیله تأثیر عروسکی، گستره‌ای برای استفاده از این ابزار، علاوه بر یادگیری زبان، در آموزش مفاهیم ریاضی، مطالعات محیطی، انتقال مفاهیم علمی، پاسخگویی به نیازهای ویژه کودکان استثنایی و حتی تعالی و رشد اخلاقی کودکان به روی ما گشوده است. این پژوهش‌ها و تجربیات، افق گسترده‌ای برای کشف قابلیت‌های پنهان آموزش توسط تأثیر عروسکی، فراروی خود دارند.

پی نوشت: